ITÄ-UUDENMAAN KÄRÄJÄOIKEUS **Lausunto**
Laamanni Anders Cederberg 13.3.2018

Lakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI OIKEUDENKÄYMISKAAREN MUUTTAMISESTA – HE 190/2017 VP

Yleistä

Hallituksen esityksessä esitettyjä tavoitteita voidaan yleisellä tasolla pitää hyväksyttävinä ja tavoiteltavina. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen ehdotetulla tavalla tuonee eräitä lainkäytön tehostamiseen ja oikeuskäytännön yhtenäistymiseen liittyviä etuja, joita esityksessä mainitaan. Esitykseen liittyy kuitenkin joitakin yksityiskohtia, joita on syytä tarkastella tarkemmin alla.

Asian siirtäminen toimivaltaiseen tuomioistuimeen asian riitaannuttua

Oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 20 §:ään ehdotetaan uusi 3 momentti, jonka mukaan asian siirtämättä jättämiseen toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, asian muututtua riitaiseksi, vaadittaisiin asianosaisten nimenomainen suostumus.

Ehdotettua momenttia asianosaisten nimenomaisesta suostumuksesta voidaan pitää ongelmallisena muun muassa seuraavista syistä.

1) Summaaristen asioiden käsittelyn keskittämisellä tavoitellaan toiminnan ja oikeuskäytännön yhtenäistämistä. Tämä etu menetetään pitkälti, jos asian käsittely riitaantumisen jälkeen siirtyisi toiseen tuomioistuimeen.

2) Kohdan soveltamisessa voidaan ennakoida muodostuvan epäyhtenäistä oikeuskäytäntöä. Olennainen kysymys on, milloin asian voidaan katsoa siten riitautuneeksi, että se olisi siirrettävä. Mikäli kaikki asiat, joihin on saatu muu vastaus kuin ehdoitta myöntävä, siirrettäisiin olisi siirrettävien asioiden määrä suhteellisen suuri. Jos taas siirto tapahtuisi vasta siinä vaiheessa, kun vastaus olisi kirjallisessa valmistelussa tarkentunut, olisi siirrettävien asioiden määrä pienempi. Asian siirtäminen tässä vaiheessa ei toisaalta enää olisi prosessiekonomisesti järkevää.

3) Riitaantuneita summaarisia siirtyy varsinaiseen istuntokäsittelyyn hyvin pieni määrä. Näin ollen istunnon sijaintipaikkaan liittyvä haitta realisoituisi erittäin harvoin. Istunnon järjestäminen videon välityksellä voisi myös pienentää pidemmän etäisyyden mukanaan tuomaa haittaa.

Edellä olevan johdosta olisi perusteltua säätää, että riitaantuneet summaariset asiat käsiteltäisiin aina 17 a §:n mukaisessa tuomioistuimessa. Vaihtoehtoisesti asia pitäisi ratkaista siten, että asian riitaantuessa se siirtyisi aina normaalisäännösten mukaiseen toimivaltaiseen foorumiin. Erillisen suostumuksen hankkiminen asianosaisilta johtaisi nimittäin edellä mainittujen seikkojen lisäksi ylimääräiseen työhön.

Epäjohdonmukaisuus koskien riitaantuneiden summaaristen ja takaisinsaantikanteiden oikeuspaikkaa

Esitys on oikeuspaikkaa koskevilta osin epäjohdonmukainen, koska takaisinsaantia koskeviin oikeuspaikkasäännöksiin ei ole ehdotettu muutosta. Usein summaarisessa asiassa annetaan yksipuolinen tuomio, johon haetaan takaisinsaantia esimerkiksi täytäntöönpanovaiheessa, kun velallinen saa yksipuolisesta tuomiosta tiedon. Takaisinsaantiasia käsiteltäisiin siis ehdotuksen mukaan aina 17 a §:n mukaisessa foorumissa, vaikka kyse on hyvin samankaltaisesta tilanteesta kuin asian riitaannuttua, jolloin asia voisi ehdotuksen mukaan asianosaisten suostumuksin tulla siirretyksi toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Edellä oleva tarkoittaa myös sitä, että tuomioistuinten resurssijaossa tulisi myös käräjätuomari- ja notaarivirkoja siirtää, ei pelkästään käräjäsihteerivirkoja, koska takaisinsaantia koskevat asiat tulisivat ehdotuksen mukaan aina käsiteltäväksi 17 a §:n mukaisessa tuomioistuimisessa. Toimivaltainen ratkaisemaan takaisinsaantiasian on nimittäin ainoastaan tuomari tai käräjänotaari, ei käräjäsihteeri.

Kielelliset oikeudet

Käräjäoikeus toteaa, että se on aikaisemmassa lausunnossaan käräjäoikeuksien rakenneuudistusta koskevasta hallituksen esityksestä (HE 270/2016 vp) esittänyt käsityksenään, että ruotsinkielisten tuomioistuinpalveluiden saatavuus uudessa yhdistetyssä käräjäoikeudessa eli Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa tulisi suurella todennäköisyydellä heikentymään. Perusteita muuttaa tätä kantaa ei ole ilmennyt tuomioistuinlain muutoksen hyväksymisen jälkeen. Nyt käsittelyssä oleva summaaristen keskittämistä koskeva muutos ei kuitenkaan yksinään muuta tilannetta suuntaan taikka toiseen. Olennaista tämänkin uudistuksen yhteydessä on, että asioita käsittelevissä yksiköissä on riittävästi ruotsin kieltä osaavaa henkilöstöä. Koska asioiden keskittäminen johtaisi siihen, että nykyisten kaksikielisten Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden ja Espoon käräjäoikeuden summaariset asiat siirrettäisiin Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi, on otettava huomioon, että Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa on jatkossakin riittävästi ruotsin kieltä taitavaa henkilöstöä kaikissa henkilöstöryhmissä. Tämän johdosta yhdistyvät käräjäoikeudet ovatkin esittäneet niin sanotun kielinotaariviran sijoittamista uuteen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen. Lisäksi on huomioitava, että takeita sille, että nykyisen Länsi-Uudenmaan käräjäoikeuden ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden ruotsin kieltä taitava henkilöstö[1] siirtyisi asuinpaikaltaan kaukana oleviin uusiin kanslioihin, ei ole olemassa. Tämä vaikuttaisi kielellisten oikeuksien toteutumiseen.

Laamanni Anders Cederberg

[1] Tämä koskee erityisesti käräjäsihteereitä.